

Ministerie van Economische Zaken
T.a.v. dhr. A.F. Gaastra, directeur-generaal Energie, Telecom en Mededinging
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum: 26 september 2017

Onderwerp: aanbidding white paper 'Van exporteur naar importeur - de verander(en)de rol van aardgas in Nederland'

Geachte heer Gaastra,

Hierbij bied ik u de white paper 'Van exporteur naar importeur - de verander(en)de rol van aardgas in Nederland' aan. In deze white paper werkt TNO een aantal scenario's uit op basis van mogelijke ontwikkelingen op de gasmarkt.

In deze aanbiedingsbrief schets ik een aantal hoofdlijnen van de paper. Daarbij maak ik tevens gebruik van de mogelijkheid om in te gaan op enkele reacties die het rapport in onder meer media¹ en de Tweede Kamer² heeft opgeroepen.

Aanbodzekerheid

De white paper opent met een overzicht van de historische ontwikkeling van vraag en aanbod op de Nederlandse gasmarkt op basis van jaarvolume. Vervolgens wordt aan de hand van het combineren van een viertal aanbodsscenario's en twee vraagscenario's onderzocht wanneer de binnenlandse vraag structureel groter zou kunnen worden dan het binnenlands aanbod. TNO gebruikt daarvoor de term 'importafhankelijkheid' zonder daarbij de bedoeling te hebben dat per definitie als een alarmerende situatie te beschouwen. Immers: de meeste landen zijn importafhankelijk.

Het hoofdstuk 'Importafhankelijkheid in een internationale context' beschrijft vervolgens welk aanbod vanuit het buitenland beschikbaar kan zijn op de Nederlandse (resp. Noordwest-Europese) gasmarkt, onder de in het paper aangegeven geopolitieke randvoorwaarden.

Tot op dit punt heeft de white paper betrekking op vraag en aanbod op volumebasis. Geconcludeerd wordt dat, mede gezien het mogelijke aanbod van LNG, de aanbodzekerheid vanuit de internationale context voor Nederland geen probleem is.

---

¹ Reactie Gasunie, die is terug te vinden in verschillende media: <https://www.gasunie.nl/nieuws/reactie-op-tno-rapport-van-exporteur-naar-importeur>.

² Regeling van werkzaamheden Tweede Kamer, 5 september 2017. Hierin wordt onder meer gerefereerd aan de conclusie van TNO dat Nederland 'mogelijk binnen vijf jaar netto-importeur van aardgas' wordt en wordt gesproken over 'partijen die verschillende cijfers presenteren'. De Tweede Kamer heeft tijdens de Regeling besloten een dertigledendebat te houden.

Flexibiliteit op langere termijn

TNO kiest in het hoofdstuk 'Flexibiliteit in de energievoorziening is de uitdaging' een langetermijnperspectief (tot 2050) in relatie tot de transitie van aardgas als primaire energiebron naar aardgas als dienstverlener in het energietransitie-proces.

De white paper stelt: 'De overheid moet haar regiefunctie niet te snel uit handen geven'. De paper wil hier zeggen, dat de huidige goed functionerende regie over de leveringszekerheid naar verwachting van karakter zal veranderen tijdens de energie-transitie. De overheid zal meer op afstand komen, andere spelers treden toe en een meer adaptief beleid wordt noodzakelijk. De genoemde passage in de white paper is derhalve gericht op de toekomst.

Ook de passage over het belang van kleine gasopslagen heeft betrekking op de lange termijn (20+ jaar): de energietransitie kan in een latere fase gebaat zijn bij kleinere gasopslagen ter ondersteuning van het dan al sterk verduurzaamde energiesysteem, waarin energieopslag mogelijk nog steeds een issue is.

Capaciteit stikstof-conversie

In het hoofdstuk 'Flexibiliteit in de energievoorziening is de uitdaging' wordt ook ingegaan op de leveringszekerheid en flexibiliteit in de energievoorziening. Een kernvraag is of er bij de huidige productie van het Groningenveld ('nu') dan wel indien de winning (van 21,6 bcm per jaar) per 2020 met 2 bcm per jaar wordt afgebouwd, er leveringszekerheidsproblemen ontstaan en additionele stikstofinstallaties of ombouw van huishoudens nodig zijn.

Dit is niet het geval; additionele stikstofinstallaties of ombouw van huishoudens zijn in deze situaties niet nodig, waarbij TNO uitgaat van de gegevens zoals die bekend zijn bij Gasunie/GTS. TNO wil geen relatie leggen tussen de onderzochte scenario's met betrekking tot importafhankelijkheid en de mogelijke noodzaak voor additionele stikstof-conversiecapaciteit. Wij tekenen daar echter het volgende bij aan. Noch in de scenario's van Gasunie/GTS, noch in die van TNO zijn de consequenties doorgerekend van een verdere verlaging van de Groningen gas productie op korte termijn en/of van een versnelde afbouw hoger dan met 2 bcm per jaar per 2020.

TNO bedoelt te signaleren dat, mocht het aanbod sneller dan 2 bcm per jaar afnemen of de vraag minder snel afnemen dan verwacht, er mogelijk in de toekomst wél sprake zou kunnen zijn van een noodzaak voor aanvullende stikstofcapaciteit. Op langere termijn is het naar de mening van TNO in dat geval dus mogelijk, maar op dit moment zeker nog niet noodzakelijk, dat extra stikstofcapaciteit nodig zou zijn. De suggestie dat aanvulling van stikstofcapaciteit nu noodzakelijk is heeft TNO niet willen wekken.

De argumentatie van TNO lijkt hier in de doorvertaling te zijn ontdaan van de noodzakelijke nuance en voorbehouden. De productie van het Groningen veld wordt al enige jaren in feite bepaald door het minimumniveau voor de leveringszekerheid, zoals geraamd door GTS. Het is dan niet meer dan logisch dat, indien we daar onder zouden zakken, er problemen ontstaan in de leveringszekerheid die niet onmiddellijk kunnen worden opgelost. De white paper vraagt aandacht voor een dergelijk scenario

omdat de bouw en inzet van een extra stikstof-conversiefabriek na besluitvorming zo'n 4 tot 5 jaar kost.

TNO is het ermee eens dat grootschalige ombouw van toestellen van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas op dit moment geen voor de hand liggende optie is. In toelichtingen op de white paper heeft TNO dat ook steeds genoemd als een, in het kader van de ambitie om zo snel mogelijk aardgas-vrij te worden, weinig aantrekkelijke en verstandige optie.

Tot besluit

In de reacties lijkt een relatie te worden gelegd tussen de vier scenario's met betrekking tot importafhankelijkheid en de tekstdelen over stikstofconversiecapaciteit. Die relatie wil TNO niet leggen. TNO baseert zich op de door GTS op dit punt gerapporteerde ramingen voor leveringszekerheid.

Dat neemt niet weg dat – in aansluiting op hetgeen hierboven is beargumenteerd - indien de condities veranderen (snel lager toegestane Groningen-productie, minder opslagcapaciteit dan voorzien, meer en langere vraag naar L-gas dan voorzien) er toch afdoende opties beschikbaar moeten zijn.

Met bovenstaande toelichting gaat TNO ervan uit dat vragen die in onder meer media en de Tweede Kamer zijn gesteld zijn beantwoord, gerezen misverstanden zijn verduidelijkt en het kader en oogmerk van de white paper van TNO over de mogelijke scenario's voor de langere termijn verder zijn ingevuld. Wij geven u in overweging deze brief en de white paper tevens te delen met de Tweede Kamer, die heeft besloten een dertigledendebat over dit onderwerp te houden.

Met vriendelijke groeten,

Lucia van Geuns

Bijlage: white paper 'Van exporteur naar importeur - de verander(en)de rol van aardgas in Nederland'.